

УДК 347.799.62

Євгенія Ключова,

канд. юрид. наук, доцент кафедри
господарського та транспортного права
Київської державної академії водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

Валерія Бойко,

студентка юридичного факультету
Київської державної академії водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Транспорт відіграє надзвичайно важливу роль у сучасному світі. За допомогою нього відбувається переміщення вантажу та людей. Одним з видів транспорту є водний транспорт, який, у свою чергу, поділяється на морський та річковий. На відміну від морського транспорту, річковий мало розвинений в Україні. Хоча Україна й має достатній потенціал для розвитку річкового судноплавства, але для здійснення перевезень цього недостатньо. Для здійснення перевезень транспортом необхідне, перш за все, законодавче регулювання. Однак перевезення річковим транспортом в Україні на цей час законодавчо не врегульоване. Основний напрям розвитку річкових перевезень – це прийняття відповідного базового законодавства. Міністерство інфраструктури України вже зробило важливий крок для прийняття такого Закону – розробило законопроект «Про внутрішній водний транспорт». Тепер залишається сподіватися, що за нього проголосує необхідна кількість народних депутатів.

Ключові слова: транспорт, водний транспорт, внутрішній водний транспорт, судноплавство, річковий збір, судно.

Постановка проблеми. Для здійснення перевезень транспортом необхідне законодавче регулювання. Однак перевезення річковим транспортом на цей час законодавчо не врегульоване. Основний напрям розвитку річкового перевезення – це прийняття відповідного базового законодавства. Міністерство інфраструктури України вже зробило важливий крок для прийняття такого Закону – розробило законопроект «Про внутрішній водний транспорт». Тепер залишається сподіватися, що за нього проголосує необхідна кількість народних депутатів.

Мета статті – дослідження національного законодавства щодо регулювання діяльності внутрішнього водного транспорту.

Останні дослідження та публікації. Дослідженням даної проблеми займалися К. М. Михайличенко [1], Ю. Васюков [2], представники Міністерства інфраструктури України [3].

Основні результати дослідження. Річки здавна служили важливими транспортними комунікаціями. Річкові шляхи мають низку переваг у перевезеннях порівняно із сухопут-

ними. По-перше, можливість транспортування великих вантажів, по-друге, наявність вже готових природних шляхів та менші капітало-вкладення на утримання цих шляхів. Перевезення річковим транспортом економніше та екологічно безпечніше порівняно з іншими видами транспорту.

Річковий транспорт в Україні має давню історію. Наприклад, Дніпро був у свій час найважливішою частиною шляху «із варяг у греки». На сьогодні ж перевезення водними артеріями України занепало. Річкове судноплавство в Україні має можливість базуватися на великих річках стратегічного значення – Дніпрі, Дунаї, Південному Бузі, Десні, Дністрі.

На нашу думку, основною причиною занепаду є відсутність відповідного законодавства. Інші причини – це зношеність річкових суден, невідповідність глибин річок для безпечного судноплавства, невідповідність річкової інфраструктури міжнародним вимогам, відсутність фінансування.

Нині перевезення річковим транспортом регулюється лише Законом України «Про тран-

спорт» та Статутом річкового судноплавства СРСР. Однак перший нормативно-правовий акт містить лише загальні положення, а другий був прийнятий ще в 1955 році й хоч юридично діє, але фактично зовсім не відповідає сьогоденню.

Спроби прийняти Закон, який би регулював судноплавство на внутрішніх водних шляхах України, були ще в 2010 році, коли Кабінет Міністрів України ініціював ухвалення Закону «Про внутрішній водний транспорт». Законопроект був спрямований на визначення правових, економічних та організаційних засад діяльності внутрішнього водного транспорту, але не був прийнятий. У 2015 році Міністерство інфраструктури України розробило законопроект «Про внутрішній водний транспорт», який було подано до Верховної Ради України. Міністерство запропонувало створити сприятливі умови для розвитку перевезень вантажів та пасажирів внутрішніми водними шляхами та ініціювало в проекті закону певні новації: по-перше, створення Адміністрації внутрішніх водних шляхів; по-друге, відкриття внутрішніх водних шляхів для невійськових суден під іноземним прапором; по-третє, введення цільового річкового збору; по-четверте, спрощення процедур контролю під час входу/виходу суден у/з внутрішніх водних шляхів, пов'язаних із дотриманням безпеки судноплавства, митними та прикордонними формальностями; по-п'яте, приведення умов проходження шлюзами, а також порядок їх утримання у відповідність до практики провідних країн ЄС.

У пояснювальній записці до проекту вказується, що метою розробки проекту акта є правове врегулювання правовідносин у галузі судноплавства на внутрішніх водних шляхах, економічних та організаційних засад діяльності внутрішнього водного транспорту, сприяння розвитку берегової інфраструктури внутрішнього водного транспорту; покращення стану річкового господарства; сприяння розвитку на конкурентних засадах ринку послуг у сфері внутрішнього водного транспорту та залученню інвестицій, переорієнтації вантажопотоків на екологічний та економічний річковий транспорт тощо.

Ініціатори законопроекту запропонували також уведення цілорічного навігаційного періоду. На їхню думку, перерва в навігації може встановлюватися в разі виникнення несприятливих для судноплавства погодних умов, а також для проведення планових та аварійних робіт на судноплавних гідротехнічних спорудах. Також запропонували не справляти плату із суден за піднімання ферм мостів, що розводяться, вантажних суден, що здійснюватимуть плавання без вантажу, і пасажирських

суден, що здійснюватимуть плавання без пасажирів, з малих і спортивних суден, а також суден для розваг.

Міністерство інфраструктури пропонує створити Адміністрацію річкових водних шляхів України для утримання річкових водних шляхів, утримання та ефективного використання стратегічних об'єктів внутрішнього водного транспорту, забезпечення охорони та безпечної експлуатації об'єктів портової інфраструктури державної власності, зокрема гідротехнічних споруд, систем забезпечення безпеки судноплавства, справляння та цільового використання річкового збору, навігаційно-гідрографічного забезпечення на річкових водних шляхах, забезпечення функціонування річкової інформаційної служби. «Адміністрація може оказувати платні услуги, но при этом тратить полученные средства на поддержание внутренних водных путей» [2]. При Адміністрації річкових водних шляхів України планується утворити Раду з питань функціонування внутрішнього водного транспорту. «Утворення АВВШ шляхів фактично означатиме утворення ще одного державного монополіста, якому належатиме виключне право надання таких послуг, як навігаційно-гідрографічне забезпечення на річкових водних шляхах, забезпечення функціонування річкової інформаційної служби, утримання та використання стратегічних об'єктів внутрішнього водного транспорту» [1].

Тим більше, законопроектом передбачено вдосконалення державного регулювання у сфері внутрішнього водного транспорту, насамперед у розподілі адміністративних і господарських функцій; забезпечення ефективного утримання річкової інфраструктури; своєчасне виконання експлуатаційних днопоглиблювальних робіт на внутрішніх водних шляхах; забезпечення рівного доступу до річкової інфраструктури всім суб'єктам господарювання; створення умов для перерозподілу вантажопотоків із наземних видів транспорту на внутрішній водний транспорт для забезпечення збалансованого розвитку транспортної системи, збереження доріг та екології; зростання конкурентоспроможності внутрішнього водного транспорту; підвищення рівня безпеки на внутрішньому водному транспорті.

Важливою проблемою є пересування внутрішніми водними шляхами суден під іноземними прапорами. У той час, коли в Україні річковий транспорт занепадає, в сусідніх європейських країнах він стрімко розвивається. Тому відкриття пунктів пропуску через державний кордон України в річкових портах України дозволить збільшити товарообіг між країнами, а також міжнародне перевезення пасажирів річковим транспортом.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.10.2016 у річковому порту Києва буде відкрито міжнародний пункт пропуску через державний кордон України. Дане розпорядження прийнято з метою забезпечення реалізації Європейської угоди про найважливіші внутрішні водні шляхи міжнародного значення. Згідно з розпорядженням на території ПАТ «Київський річковий порт» та гідротехнічних споруд ДП «Адміністрація річкових портів» відкривається міжнародний пункт пропуску через державний кордон для річкового вантажопасажирського сполучення з постійним режимом функціонування та цілодобовим часом роботи. Очікується, що це буде сприяти полегшенню та розвитку міжнародних перевезень внутрішнім водним транспортом, збільшенню вантажних міжнародних перевезень у результаті розширення міжнародної торгівлі.

Судна, які під час каботажних перевезень будуть вимушені заходити в морські порти України та сплачують річковий збір, автори законопроекту хочуть звільнити від ряду зборів у морських портах, зокрема корабельного, маякового, санітарного, якірного, каналного, адміністративного. Судна, які будуть здійснювати міжнародне перевезення та сплачують річковий збір, під час проходу акваторіями морських портів також пропонується звільнити від вищевказаних зборів, крім адміністративного.

Пропонується також законодавчо закріпити поняття «річковий порт». «Річковий порт (термінал) – суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, який на законних підставах використовує об'єкти інфраструктури внутрішнього водного транспорту для стоянки й обслуговування суден на річкових водних шляхах, обслуговування пасажирів, проведення вантажних, транспортних та експедиційних робіт, а також інших пов'язаних із цим видів господарської діяльності» [1].

Висновки

Прийняття закону, розробленого Міністерством інфраструктури України та внесе-

ного на розгляд до ВРУ, який регулюватиме перевезення внутрішніми водами України, дасть поштовх для ефективного розвитку даної галузі. Але він є лише опорним пунктом, оскільки, крім цього, для перевезення вантажів потрібно буде налаштувати річкову інфраструктуру.

Прийняття необхідного законодавства також дасть поштовх для національного та іноземного інвестування в розвиток річкових транспортних перевезень. А це, у свою чергу, стане стимулом для будівництва сучасних річкових суден, відновлення стану судноплавних шляхів, відновлення задовільного стану шлюзів, проведення днопоглиблювальних робіт.

Як висновок, можна додати, що в грудні 2015 року Комітет Верховної Ради України з питань транспорту на своєму засіданні зазначив, що Законопроект відповідає меті та завданням, поставленим у пояснювальній записці. У цілому прийняття та реалізація законопроекту сприятиме активізації розвитку внутрішнього водного транспорту і покращенню стану річкового господарства України, створенню умов для залучення інвестицій у галузь. Отже, вважаємо, що перші необхідні кроки зроблено, залишилось чекати позитивних дій з боку законодавчого органу.

Список використаних джерел:

1. Михайличенко К. М. Щодо ключових положень законопроекту «Про внутрішній водний транспорт» в контексті реформування економіки України [Електронний ресурс] / К. М. Михайличенко. – Режим доступу : http://soskin.info/userfiles/file/2015/9-10_2015/Mykhailychenko.pdf
2. Офіційний сайт Адміністрації морських портів України. Прес реліз. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uspa.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4322:yurij-vaskov-teoreticheski-zakon-o-vnutrennem-vodnom-transporte-mozhet-byt-prinyat-uzhe-osenyu-2&catid=280&Itemid=603&lang=ua
3. Проект Закону про внутрішній водний транспорт від 04.08.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56230

Транспорт играет чрезвычайно важную роль в современном мире. С помощью него происходит перемещение груза и людей. Одним из видов транспорта является водный транспорт, который, в свою очередь, делится на морской и речной. В отличие от морского транспорта, речной мало развит в Украине. Хотя Украина и имеет достаточный потенциал для развития речного судоходства, однако для осуществления перевозок этого недостаточно. Для осуществления перевозок транспортом необходимо, прежде всего, законодательное регулирование. Однако перевозки речным транспортом в Украине в настоящее время законодательно не урегулированы. Основное направление развития речных перевозок – это принятие соответствующего базового законодательства. Министерство инфраструктуры Украины уже сделало важный шаг для принятия такого Закона – разработало законопроект «О внутреннем водном транспорте». Теперь остается надеяться на то, что за него проголосует необходимое количество народных депутатов.

Ключевые слова: транспорт, водный транспорт, внутренний водный транспорт, судоходство, речной сбор, судно.

Transportation plays a vital role in today's world. By means of it there is moving of load and people. One type of transport is water transport, which, in turn, divided into sea and river. Unlike sea transport, river had developed in Ukraine. Although Ukraine has sufficient potential for river navigation, but to carry traffic not enough. To make traffic transport necessary, first of all, the legislative regulation. However, transport by river transport in Ukraine at the moment is not legally regulated. The main direction of development of river transportation – is appropriate underlying legislation. Ministry of Infrastructure of Ukraine has taken an important step for the adoption of this law – has developed a draft law « About inland waterway transport». Now it is hoped that it will vote for the required number of deputies.

Key words: transport, water transport, inland waterway transport, shipping, collecting river, ship.

